

KERTINĖ PARAŠTĖ

Vytautas Mazelis nuotrauka
Rašytojas Jurgis Jankus šiandien, liepos 27 dieną, švenčia 90 metų amžiaus sukaktį.

Žiūrėdami atgal į savo vaikystę, veikėjai pamato savo tokius, kurie jie tada buvo. *Novelėje „Teta Dominė“ Domukas, klebono paklaustas, ar neatpažino savęs Jėzaus veide, ar nežinojo, kad į jį patį panašus, atsako: „Tikrai nežinojau. Aš nežinojau, koks aš“ (p. 330). Po daugel metų jis ir kiti Jurgio Jankaus knygos „Paparčio žiedas“ veikėjai pasiūri ir save tada ir dabar, ir sužino, supranta, kokie jie yra. Todėl jie pasakoja, todėl dalinasi. Todėl jie aprašomi. Šioje knygoje, kaip ir kopyltulpyje, yra jų veidai apdovanotos rankos irėži. Jau ne kaip kopyltulpyje, knygoje matyti jų veidų ir tamsioji pusė, šviesos retai paliečiama.*

Bet mes pamatom, mes praregim paparčio mėlyną švieselę. Mes irgi apdovanoti.

Marija Stankus-Saulaitė
(Draugas, 1982 m. lapkričio 6 d.)

Sveikiname rašytoją!

Švėsdami jo 90-ąjį gimtadienį ir ta proga sveikindami mūsų didįjį pasakojimo meistrą Jurgį Jankų, prisimename, kaip labai esame jo apdovanoti – ir mes, jo skaitytojai, ir visa mūsų literatūra: – jo pasakomis, kurios ir mažam, ir dideliui nušviečia pasaulį, ir parodo, ko gyvenime galima tikėtis – ir blogo, ir gero, ko galima trokšti ir ko verta siekti; – jo klasikines formos novelėmis, kurios atveria staigiai, akimantią įvalga, nors jai buvome kruopščiai ruošiami;

– bet taip pat ir jo ilgais liaudiško pobūdžio pasakojimais, kurių dėka įsitvirtiname pasaulyje, jo chaosą pamažu keičiame į tvarką; – jo romanais, kurių kiekvienas įkūnija skirtingą meninę viziją ir išreiškia skirtingą žanrą; – ir, be abejo, dar ir skaitytojų taip laukiamais „Laiškais“ šio laikraščio puslapiuose. Už tą giedrą, kuri švyti ir iš Tavo veido, ir iš visos Tavo kūrybos, ačiū, Jurgi. Ilgiausių metų!

Šiame numeryje:

Jurgiui Jankui 90 metų • Dešimtoji tautinių šokių šventė • Romualdo Lankausko romanas „Piligrimas“ • Aido Marčėno eilėraščiai • Antro kaimo vaidinimai Čikagoje • Vaclovo Strauko fotografijų paroda

Džiaugiamės Dešimtają tautinių šokių švente

GINTARAS GRINKEVIČIUS

Tris dienas Rosemont Horizon, Rosemont, Illinois, buvo virtęs tarsi lietuviška oaze dideliame Amerikos žemyne. Čia susirinko lietuviško šokio mylėtojai iš Kanados, Argentinos, Brazilijos ir JAV. Tie, kurių tėvus ar senelius likimas nubloškė toli nuo gimtosios Lietuvos, kurie, padedant lietuviškam žodžiui, šokiui ir dainai, išliko lietuviškas visa savo esybė. Smagu, kad jau antrą kartą Lietuvių tautinių šokių šventėse užsienyje kartu su užsienio lietuviškas gali šokti šokėjai iš Lietuvos. Šioje šventėje Lietuvai atstovavo tautinių šokių ansamblis iš Panevėžio „Grandinėle“ (vadovė Zita Rimkuvienė).

Tris dienas šokėjai ir jų vadovai bei mokytojai dirbo sunku, bet širdžiai malonų darbą, kad liepos 6-ąją, Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo dieną, galėtų parodyti didelį ir gražų, šventinį koncertą. Bet apie sunkius darbus vėliau. O dabar norėčiau pasidalinti tuo išpūdžiu, kurį paliko šventė man, Lietuvos choreografiui, neseniai atvykusiam į JAV ir su dideliu džiaugsmu išsiliejęs į čionykštį choreografijos gyvenimą.

Nėra paslapties, kad ne vienas Lietuvos choreografas turi slaptą norą pamatyti užsienio lietuvių rengiamą tautinių šokių šventę Amerikoje. Tokį norą turėjau ir aš ir su nekantrumu laukiau šios šventės. O kai šventės dieną ir aikštę pradėjo žygiuoti šokėjai, net širdis suvirpėjo, pagalvojus, kiek mūsų daug čia, toli nuo tėvų žemės, mylinčių lietuvišką šokį.

Prasidėjo šventė „Aštuonnyčių“. Tai vienas iš gražiausių Juozo Lingio sukurtų šokių, kuri šventėje šoko suaugusiųjų rateliai. Juos keitė studentai, kurie atliko du seniausius šokius „Sukčiū“ ir „Kubila“. Žavėjaisi Alfredo Stanevičiaus aikštės kompozicija „Graziai ir darniai sukosi diotai ratai lyg kubilai, pilni gerai subrandintų grūdų. Jaunių rateliai tęsė šventės programą, šokdami Juozo Lingio „Sustą“ ir Nijolės Jasėnaitės-Pupienės sukurtą „Suk, suk ratelį“.

„Žekelį“ išvydau pirmą kartą, nes Lietuvoje šis šokis nepaplito. Suaugusiųjų ratelių šokėjai iškilmingai bei su kaimišku gyumu atliko sudėtingas „Žekelio“ figūras. Buvo šventėje pašoktas ir pirmosios Tautinių šokių šventės, įvykusios 1957 metais Čikagoje, Onos Pivoriūnaitės-Ivaškienės sukurtas šokis „Čigonėlis“. Jį atliko jaunių ratelių šokėjai. Gražią „Blezingėlės“ aikštės kompoziciją paruošė Dalia Bilaišytė. Šis šokis 1935 metais Lon-

dono tarptautiniame festivalyje laimėjo gražiausio šokio vardą. Studentų ratelių šokėjos šoko šventėje originalų Aldonos Rūgštes-Bulotienės 1935 metų pastatymą.

Ir štai aikštė prisipildė pačių mažiausių šventės dalyvių. Jie šoka „Kanapę“ ir „Du gaidelius“. „Kanapę“ taip pat išvydau pirmą kartą. Tai gražus vaikiškas šokis, kuriame vaizduojamas kanapės auginimo ciklas. Manau, kad jį su malonumu šoktų ir vaikai Lietuvoje. Pirmąją šventinio koncerto dalį užbaigė tradicinis „Malūnas“. Gražiai, didingai sukosi didelio „vėjo malūno“ sparnai. Sunku patikėti, kad tokia masė studentų ratelių šokėjų galėjo taip nepriekaištingai sulgyti, leisdami žiūrovui matyti nuostabią vaizdą.

Po pertraukos aikštėje vėl išvydome mažiausius šokėjus, kurie pašoko „Būrimus“ ir „Tai pievelė, tai žalia“ (choreografija Aldonos Masėnienės ir Snieguolės Einikytės), gražius ir labai paprastus vaikų šokius. Vėliau į aikštę atšoko studentų ratelių vyrai, kurie atliko sunkų, reikalaujantį didelės ištvėrmės ir mūšumo šokį „Mikita“. Juos pakeitė merginos, šokančios „Mikitiene“. Šie šokiai sukurti Juozo Lingio pagal tą pačią, Jono Švedo harmonizuotą, muziką. Jie tarpusavyje neturi nieko bendro, tačiau šventėje labai gražiai persipynė vienas su kitu.

Šokdami „Klumpakojį“, šventės koncertą pratęsė veteranų ratelių šokėjai. Jie yra šokę jau ne vienoje šventėje. Nors ir daug matė ir regėję, bet jaudinosi kaip maži vaikai. O šoko nepriekaištingai ne tik „Klumpakojį“, bet ir valsą „Grazūs Telšiai“. Ši šoki specialiai šventei sukūrė du klaišės draugai – Irena Narbutaitė-Smieliauskienė, gyvenanti Čikagoje, ir kompozitorius Jurgis Gaizauskas, gyvenantis Vilniuje.

Tai graži dovana Dešimtajai tautinių šokių šventei. Jurgis Gaizauskas dar ir pritarė muzikai savo smuikeliu, su kuriuo niekada ir niekur nesiskiria. „Putinelį“, kurį šoko suaugusiųjų ratelių šokėjai, teko matyti 1994 metais Pasaulio lietuvių šventėje Vilniuje. Ir vėl aikštėje studentai, kurie atliko „Vakarūškas“ ir „Lenciūgėli“. Labai patiko Liudo Sagio sukurta „Lenciūgėlio“ aikštės kompozicija, leidžianti šį gyvai scenini šokį šokti masiškai aikštėje.

Manau, ne viena sužadino pamatus, kaip „Kalatinį“ veteranai šoko kartu su vaikais. Galbūt šis šokis neišsiskyrė savo imantriu piešiniu, tačiau buvo smagu matyti senelius ir močiutes, šokančius su savo vaikais, mamas ir tėtius, šokančius su savo vaikais. Šiame šokyje susiliejo kelios kartos, ir tuo jis buvo nuostabus. Ir turbūt laimingiausi buvo patys šokėjai. Juk ne taip dažnai jie turi galimybę sukurti šokio kūrybą ir maži, ir dideli.

Studentų ratelių šokami „Varkijietis“ ir „Slažo polka“ viesulu įsisuko į „Suktinį“. O juk tai paskutinis visų šventės šokis. Ir truputį pagailo, kad taip greit prabėgo visa šventė. Į aikštę susirinko visi šventės dalyviai. Skambant dainoms „Lietuva“ ir

Atidaroma Dešimtoji lietuvių tautinių šokių šventė liepos 6 dieną Rosemont Horizon stadione.

Jono Kuprio nuotrauka

„Lietuva brangi“, visi sustingo rimtyje, lyg suprastami, kad baigėsi dar viena šventė, artėja išsiskyrimo valanda ir lieka viltis, kad po ketverių metų kažkur Amerikoje ar Kanadoje vėl susirinks seni draugai, suartėję vieni su kitais per lietuvišką tautinį

šokį, jau Vienuoliktoje tautinių šokių šventėje. O gal pasimatys visi už poros metų Vilniuje Pasaulio lietuvių dainų šventėje, kur laistys sūriu prakaitu „Žalgirio“ stadiono žalia veja, o pertraukos metu tribūnų skliautuose vėl liesis lietuviška daina.

Lyg viena graži akimirka praibėgo šventinis koncertas ir tik nedaugelis susimastė apie tai, koks didelis ir sunkus darbas buvo atliktas, iki buvo pasiektas galutinis rezultatas. Beveik dvejuis

(Nukelta į 3 psl.)

Į aikštę ateina mažieji šventės šokėjai.

Jono Kuprio nuotrauka

Romualdo Lankausko naujasis miniromanas „Piligrimas”

VYTAUTAS A. JONYNAS

• Romualdas Lankauskas. **PILIGRIMAS**. Kaunas: Spindulys, 1996. Kultūros žurnalo „Santara” biblioteka Nr. 28. 132 puslapiai.

Kai subliuško sovietinė imperija, irdama per visas siūles, tarsi skudurinė lėlė, visai pasitiko žmonės, čia ir ten, tuos lemtingus, neįtikimus įvykius. Vieniems komunistinės diktatūros pašalinimas pasimatė kuone apokaliptinio masto katastrofa, neturintia nieko sau lygaus nuo pat Romos sunykimo laikų (Alain Minc. *Le nouveau Moyen-Age*. Paris: Gallimard, 1993). Kiti pasitiko naująją padėtį šaltai ir skeptiškai, racionaliai apskaičiuodami atsiveriančias galimybes pralobti, išsilaukus savo postūse ir pasiglemžus visą, kas neprikalta.

Tų nomenklatūristų-verslininkų sumanumo ir veržlumo dėka, tikrai buvo pasukta visoj Centrinės ir Rytų Europos teritorijai ir Naujuosius Viduramžius, į feodalinę santvarką ir griežtą padalinimą visuomenės į skurdžią ir storpilvių luomus. „Žmonės, kuriuos persekiojo ankstyvesnis režimas”, rašo Ivan Klima (*The Spirit of Prague and Other Essays* Translated from the Czech by Paul Wilson. London, Grant Books, 1994). „Iki vargetom, tuo tarpu kai tie, kurie buvo valdžioje liko turtingi, nes laisvos rinkos sistema privilegijuoja turtinguosius. Viltis, kad bus atitaisytos greitu laiku visos skriaudos, blėsta lygiai taip pat greit. Ar gali būti koks didesnis iššūkis rašytojui, kaip gyvenamasis laikotarpis, pilnas tokių prieštarų?”

Būtų įdomu pasiekti, ar naujoji Europos konjunktūra yra paskatinusi (ir kaip) rašytojus vaizduoti išskylančias visuomenės sankirtas, bet tai nelengvai įgyvendinama studija. Paties Ivano Klimos romanas *Waiting for the Dark*, *Waiting for the Light* (1993) yra tikrai brandus ir patrauklus. Bet šiaip sprendžiant iš per šį penkmetį skaitytos esejistikos ir žymių rašytojų bei žurnalistų pasakelbų laikotarpio dienoraščių (Claude Roy, Julien Green) toli gražu nenusidaro išpūdis kad Centrinės ar Rytų Europos problemos būtų juos jaudinusios. Daugiau daugiausia leistina spėlioti, kad tie epochiniai sukūrė-

Romualdo Lankausko romano „Piligrimas” viršelio detalė – autorius paveikslu spalvota reprodukcija.

mai yra pasitarnavę kada ne kada kokie detektyvinio romano fonopiešiniui, kaip visuotinės korupcijos ir demoralizacijos tobula išraiška.

O kaip Lietuvoje? Vel norisi suabejot, bet šiuo kartu tenka būt atsargiam. Mūsų turima informacija apie tenykštį kultūrinį gyvenimą tolydžio darosi vis skystesnė. Ypatingai literatūros fronte, nes šiaip apie visokius vaidinimus, operas ar *Life* festivalio skandalus vis šį tą nugirsta. Ne vien sunku susivaikyt ar esama naujų veidų tenykštėje prozoje, bet dažnai tenka nustept, patyris iš kokios užuominės *Metų* žurnale, kad tam ar anam veteranui (senateur de la Republique des Lettres) yra pavykę išleisti vieną ar porą naujų knygų.

Tokia staigmena man yra buvę Romualdo Lankausko naujieji kūriniai – miniromanai – *Ne vienas nebuvo pagailėtas* (Vilnius: Vaga, 1990) ir visai neseniai pasirodęs *Piligrimas* (Kaunas: Spindulys, 1996). Aplankę šį knygą vadinama romanu „vaizduojančiu dramatišką menininko situaciją netolimoje (po Nepriklausomybės atgavimo) praeityje, išskylančiojo jo prisiminimuose trumpose išvykose į Nidą metu”.

Ne visai norisi sutikti su Lankausko knygai priskiriama romano (ar teisingiau miniromano, nes jį vos 132 puslapiai) etikete, kadangi jos saranga skirtinga nuo tradiciniam romanui būdin-

gos kompozicijos sukelta personažų, šalutinėm intrygom, konfliktnėmis situacijomis ir tt. Bet apie tai vėliau.

Knygos turinys pažymėtina nesudėtingas. Jos pagrindinis veikėjas tapytojas Rimvydas Papartis (kuris kaip paaiškėja yra beveik pakeliui į Londoną pas studijuojančią ten savo žmoną) sumano nuvažiuoti savo kledaru į Nidą savaitėlei atokvėpio. Tai pusamžis, bevaikis, gerokai išsiplaškęs pilietis, negaluoja širdimi. Pusiaukelį Neringon ima diegt jam krūtine ir vos jo nepribrągia, nepasiekus kelionės tikslo. Savaimė aišku tų priepuolių pasekoje, jį apninka praeities prisiminimai, visokios baimės, mintys apie gyvenimo beprasmybę, buities trupumą, artėjančios geltonos senatvės siaubus. (Vėliau paaiškėja, kad tie organizmo sutrikimai buvę išaukti netinkamų piliulių poveikyje.)

Toliau aprašomos jo viešnagės pas gerus bičiulius Nidoj dienos, nelaukta užsimezgia pažintis su kultūringu vokiečiu, ekspresionistų gerbėju, Dietmar Bajorait'u, nekaltas flirtukas su Napažįstamąja kažkodel neprivedęs prie vasarotojam priderančios orgazminės palaimos, ir maudymosi jūroj euforija.

Kelionė atgal į Vilnių ir paskutinės dienos jame, pasimato kur kas niuresnėj šviesoj. Žliaugia be perstojo lietus, genda ant plento mašina, pinigūs, už paveikslą

gautus iš apsilankiusio sostinėje Bajorait'o pasiglemžia gatvės mušėikos ir, iš viso jį stumtelė stumia depresijon miesto apšvietybė. Netgi lipant į lėktuvą knygos herojui tenka susikirst su biurokratiška aerodromo tarnautoja. Žodžiu, viskas maišos draugėn: ir skaudi praeitis, išnyrant prisiminimuos ir dabarties siaubai:

„Greičiau, greičiau iš čia, tolyn nuo nedraugiškų, paniūrusių, iš padilbų žvelgiančių žmonių, kurių akis temdė pyktis ir pagieža, nuo visų tų, kurie jį šmeižė, nuo pavydėjo, arba metų metais ignoravo jo kūrybą, nuo visokio klaičiai pabodusio, kasdieninio idiotizmo, nuo bukapročių valdininkų, ištižusios ir kvailokos valdžios, nuo apsišaukėlių politikierių ir nuožmių banditų, atimamųjų paskutinius skatikus, kol tavęs kas nors nepribaigė, kol nepalaidojo su veidmainingomis pavluotos pagarbos kalbomis. Ak, tie patetiški, iškilmingi, šlovinantys žodžiai... Jų nepagaillama tuomet, kai menininko nebėra gyvo, jie gausiai žarstomi kapinėse, ir šitame krašte tai taip įprasta, bet vien tik tam, kad velionis būtų greitai pamirštas.”

Tokia egzaltuota, pilna kartėlio ir defetizmo, tirada išsako savo neveltį bei pasibaisėjimą iškerojusia tautoje veidmainyste, dailininkas Rimvydas Papartis knygos pabaigoje.

Ar knygos turinys pateisina šį įsiūtį, ar nesama pertemptos savigailos, tegu trespredžia pats skaitytojas, bet pravartu patikslinti, kad sprendžiant iš minimų nušiuorusių talonėlių su žvėriukų atvaizdais, knygos veiksmas vyksta apytikriai 1992 metais. Kam yra tekę lankytis Lietuvoje tada lengvai atpažins kai kurias vaizduojamas buitines, tiek Nerijoj tiek Vilniaus miestovaizdyje, detales. Kai dėl pagrindinio personažo piešinio autentiškumo, ne pro šalį prisiminti kai kuriuos autorius biografijos duomenis.

Gimęs 1932 metais, studijavęs Vilniaus universitete rusų kalbą ir literatūrą 1950-1953 metais, pradėjęs savo rašytojo karjerą kūriniams vaikams, po to apsakymais, Romualdas Lankauskas dirbo kurį laiką *Jaunimo gretu*, *Literatūros ir meno* bei *Šluotos* redakcijose. Niekad nebuvo tačiau jis Maskvos staty-

Panevėžio „Grandinėlis” šokėjos Dešimtojoje tautinių šokių šventėje.

Jono Kuprio nuotrauka

tinų proteguojamas ir glostomas. Veikiau priešingai. Nuo pat pirmųjų jo romanų – *Vidury didelio lauko* (1962) ir *Tilo į jūrą* (1962) pasirodymo, jis tampa, kaip teigia tvirtas ir ištikimas jo talento gerbėjas Albertas Zalatorius (*Prozos gyvybė ir negalia*, Vilnius: Vaga, 1988), „savita ir truputį vieniša figūra lietuvių literatūroj”. Supraskim tą Lankausko vienišumą tuo, kad jis yra atskalūnas („outsideris” kaip sakyto snobai) nepataikantis rikiuotėje į kovą, tipelis. Žodžiu, jieskantis sąvų tiesų novatorius.

Keista, – taip pat nemažai darbštumo žmogus. Nors nuolat anuometinės kritikos ir kolegų rašytojų murdamos, žemlinamas bei sistemingai ignoruojamas. Lankauskas per tuos sąstingio metus (1963-1982) parašo visą eilę apysakų bei novelių rinkinių ir išverčia beveik visas reikšmingesnes Ernest Hemingway knygas (išimtyje: *For Whom the Bell Tolls*, kuri vis vien nebūtų perėjus pro cenzūrą).

Kaip patiriam iš Romualdo Lankausko straipsnio kolektyviniame leidinyje *Rašytojas ir cenzūra* (Vilnius: Vaga, 1992), daug kuo neįtikojamas bolševikų padermei. Pirmoji vietoj nelankšcia, nekonformistine, savo laikysena. Toliau modernizmo apraškų – vidinio monologų, sąlygiškumų bei simbolinių elementų-pomėgių ir jų kontrabanda į mūsų raštiją. Tą jo „baltos varnos” nepritapėlio padorioj dvišakio liežuviu gavedoj, padėtį dar paaštrinęs kitas faktas. Būtent, kad Lankauskas metėsis tapyboj į abstrakčias kompozicijas ir („horribile dictu”) prasimanęs ruošti neoficialias parodas. Priešikumas jam ir jo kūrybai tada pašokęs iki tokio laipsnio, kad nedaug trūkę kad jis būtų pasekęs disidentų kelias.

Išvijaui tas rašytojo ūdymas buvo žinomas, bet išskyrus porą atsiliėpimų (Vaskelio ir Visvydo) apie vieną kitą jo novelę, išsamiau yra pasisakius apie jo kūrybą vien Ilona Gražytė-Maziliauskienė savo straipsnyje *Metmenyse* (Nr. 39, 1980) „Romualdas Lankauskas – žmogus ir laikas”.

Cenzūrai šiek tiek palaisvėjęs Gorbaciovui paėmus valdžią, pasirodo knygų rinkoje šie Romualdo Lankausko miniromanai: *Projektas* (1986), *Užkeiktas miestas* (1988) *Tokio cikados* ir *Nė vienas nebuvo pagailėtas* (1990). Visi išleisti „Vagos” leidyklos.

Palyginus naujausią Lankausko knygą su *Užkeiktu miestu* arba su *Nė vienas nebuvo pagailėtas*, bematant metasi į akis, kad tų dviejų kūrinių kompozicija yra nepalyginamai tvirtesnė ar, sakykim labiau įprastą tradicinę. Ypatingai miniromano *Nė vienas nebuvo pagailėtas*, kuriame aptinkam tvirtai užbrėžtus personažus, didelę įtampą, įdomiai vystomą fabulą ir pasigerėtinai

glaudžiai ir vaizdžiai išsakomą „miško brolių” tragiką. *Piligrimo* sandara, bent iš pirmo žvilgsnio, pasimato pernelyg padriksnė, priartėjusi prie reportažinio koliažo. Tą išpūdį padidina kas be ko retorikos autorinės deklaracijos. Pavyzdžiui:

„Kazkoks neišaiškinamas baudžiauninko kompleksas tūno mūmuse. Ir tu, Juliau, matyt esi apie tai pagalvojęs... O j ką mes pavirtom atgavę laisvę? Kaip mes ja naudojames? Kodėl ją begėdiškai ir taip greit išniekinom? Juk gal kas antras ar trečias vaigis, plėšikas, banditas, kyšininkas prievartautojas, reketininkas... Nežinau, kaip tau, be man dažnai gėda vadintis lietuviu...”

– Man taip pat. Nėra blogiau kai tenka nusivilt savaisiais... Tuomet būna liūdna.”

Tenka pripažint, kad tokie laikraštines retorikos „deja entendu” įtarpai nėra dažni nei gausūs. Dalinai tai rašytojo temperamento apraška. R. Lankauskui iš viso yra būdingesnis polinkis į groteską negu į lengvą ironiją arba humorą.

Grįžtant prie *Piligrimo* kompozicijos, atidžiau į ją pažvelgus, ji atrodo sumani ir funkcionali. Visa yra pajungt pagrindinio personažo tikrovės iluzijai išgauti. Nesunku įžvelgti tame piešinyje autobiografinio elemento arba atskilų iš ankstyvesnių knygų (*Tą šalį žiema*), bet visumoj autorius savo herojus neidealizuoja.

Tai ne auto-hagiografija (savi-liaupsė), kada rašytojas kas žings-

nis kužda skaitytojui: „Veizekit koks aš nuostabus, narsus, didingas, romantiškas!!!” Veikiau priešingai. Lankausko kuriamas pagrindinio personažo atvaizdas yra anti-herojaus atvaizdas. Nevisai nelaimelio („schlemielio” kaip sakyto amerikiečiai), bet pilno baimių, įtarimų piliečio. Brutalios, barbariškos santvarkos suniurkyto žmogaus figūra. Lankauskui lengvai sekasi pavaizduot tą nervinį „staccato”, tą tūptiojimą ir klupčiojimą, išiedusį personažo pasamonenė robotizuojančios sovietinės sistemos poveikyje. Kiekviename kelio į Nidą kontrolės punkte Rimvydą Papartį apninka baimės, išgąščiai, kad jį sulaukys, patubdys jėp, nubaus... Niekad netopteli jam mintis prašytis tų uniformuotų vyrų paramos, pagalbos. Nepajėgus vairuot, jis nedrįsta pasukt iš kelio ir pernakvot miškelyje mašinėje, nes ji gali ten užpult, papjaut.

Kai kada Lankauskas sąmoningai palieka skaitytojui spėliot, kaip ten buvo. Ar jo veikėjų ištikusios nelaimės yra jo paties neapžiūrėjimo, ar pardavėjos blogos valios, padariniai, (netikusių vaistų išsigijimas Klaipėdoj).

Žodžiu, *Piligrime* aptinkam pagaviai atliktą Sovietijos lavono autopsiją. Lavono, kurio dvoksmas, perkeltine prasme, išsielkęs visur, tebetvyro ore, ir nuo kurio norisi bėgt svajonėse ar realiose išvykose į šventas vietas

(Nukelta į 3 psl.)

Dešimtoji tautinių šokių šventė 1996 m. liepos 6 d. Rosemont, Illinois.

Jono Kuprio nuotrauka

Dešimtoji tautinių šokių šventė

Jono Kuprio nuotrauka

Dešimtosios tautinių šokių šventės meno vadovė Violeta Smielianskaitė-Fabianovich.

Jono Kuprio nuotrauka

Dešimtoji šokių šventė

(Atkelta iš 1 psl.)

metus organizacinis komitetas, vadovaujamas Jūratės Budrienės, ruošėsi šiai šventei. Negailejo savo jėgų, ne vieną minutę ar net valandą laisvo laiko atėmė iš savo šeimų. Po šventės girdėjau palyginimus su Lietuvos vykusia švente. Žmogus sakė, kad Lietuvos šventės šokių diena buvo gražesnė. Bet juk šitaip lyginti negalima. Nereikia užmiršti, kad Lietuvoje šventės rengia profesionalūs renginių organizatoriai, profesionalūs choreografs, kurie baigė atitinkamus mokslus ir tiesiogiai dirba šį darbą, gaudami už tai materialinį atlyginimą. Todėl norisi tik pagirti tuos, kurie, nepabijoję sunkumų ir didelės atsakomybės, imasi organizuoti tokius renginius čia. Galbūt ne viskas pavyksta, kaip užmanyta, galbūt galima kai ką padaryti kitaip. Tačiau į visa tai turėtume žiūrėti atlaidžiau, galėtume draugiškai patarti, ramiai išsakyti savo mintis, o ne griežtai ir piktai kritikuoti. Kritikuoti, nieko nedirbant arba praėjus renginiui, lengviausia.

Zavėjau šventės meno vadovės Violetos Smielianskaitės-Fabianovich darbu repetitijų metu aikštėje. Ji dirbo santūriai ir ramiai, dar ir dar kartą prašydama pakartoti vieną ar kitą figūrą, nelabai pavykusių. Nė kartą nepakėlė balso, net tada, kai kas nors nesisekė. Tik artimiausieji žmonės galėjo pastebėti tą įtampą, kurios ji nė karto nepadarė aplinkiniams. Šioje šventėje ji pabandė sustambinti šventės piešinį (gal tai Lietuvos šventės įtaka). Tai nėra labai lengva įgyvendinti. Juk ankstesnėse šventėse kiekvienas vienas šokėdavo viename kvadrante, neišdami iš jo. Šiomet Violeta pabandė jungti grupę su grupe, išgaudama aiškesnį piešinį. Repetitijų skaičius išliko toks pats, o darbą reikėjo atlikti didesnį. Smagu, kad viskas pavyko. Gal tik nereikėjo didinti vaikų šokių dalies piešinių. Manau, kad „Du gaideliai“ būtų gražiau atrodę mažesne ratukoose. Vaikučiai maži, o užduotis jiems buvo per didelė.

Smagu, kad parenkant šventės repertuarą, nebuvo apsisota prie tradicinių, dažnai šokamų šokių, kad nebuvo naudojami vien Juozo Lingio ir Amerikos bei Kanados choreografų sukurti šokiai. Daugelis šokių, į šventės repertuarą įtraukti pirmą kartą, buvo šiuolaikinių Lietuvos choreogra-

fų — Aldonos Masėnienės, Sniegulos Einikytės, Elenos Morkūnienės, Ričardo Tamučio šokiai. Teko girdėti ir tokią mintį — kad tokios šventės nereikalingos, kad tai nereikalingas pinigų švaistymas. Nesutinku su tokiomis mintimis ir manau, kad nesutinku su ja didžioji dauguma. Sutinku su tuo, kad gamta be saulės, be lietaus, be vėjo paprasčiausiai žūtų. O šokėjui šokis ir šventės tai ir yra ta saulė ir tas lietus. Tai ar turime teisę atimti iš jų šį gyvybės šaltinį? Ar galima atimti iš jų susitikimų džiaugsmą? O juk jie išsivežė į namus viltį susitikti vėl, tik jau kitoje, Vienuoliktosios tautinių šokių šventėje.

Romualdo Lankausko „Piligrimas“

(Atkelta iš 2 psl.)

— Paryžių, Atėnus, Londoną atokvėpiui. Tie kelionių prisiminimai padeda Papatrui pakelti buitines nykuli alienacija ir įveikti chroniška depresija. Skaitytojui jie pagyvina, praturtina pasakojimą, nes, atvirai kalbant, *Piligrime* apetu nesibaigiančių lietuvių kritulių, drėgmės, šalčio ir saulės ilgesio aprašymų. Kaip ir kitos vinjetės (gamtos aprašymai) tie svečiavimosi užsienyje įtarpai parašyti įtaigiai, vaizdingai, nebanaliai, kaip atvejais kada nusirašoma iš turistam skirtų leidinių.

Iš kitos pusės jų buvimas miniromane, panašiai kaip epizodas apie Thomas Mann'o vasarą Nidoje, dar labiau skatina palai-kyti *Piligrimą* ne tradiciniu romanėliu ar apysaka, bet veikiausiai — autobiografija, arba rašytojo dienoraščiu, bloknotu. Faktiškai, kadangi Lankauskas yra tapytojas, *Piligrimas* būtų naujoviška forma — fiktyviu autportretu, nes tarpais susidaro įspūdis, tarsi skaitytojas sklaidytų etiudininke eskizus.

Vienas dalykas neužginčijamas. Tai Lankausko prozos savitumas. Nuo pat pirmųjų savo bandymų, nuo rinkinio *Klajojantis smėlis* (1960) Lankauskas yra užsirekomendavęs kaip „lakoniškos stilistikos“ atstovas. Jo stilios reto glautumo ir tikslumo. Lankauskas — neornamentuotos prozos meistras, nesipuikuojęs įmantriom metaforom, nepasinešęs rašyti „gražiai“, „lyriškai“, atsieit plepiui. Nebeprisimenu

Aidas Marčėnas

PAVASARIO VĖJAS

Duonos dvasia, tebus išstartas tavo vardas: protėvis prieš tūkstančius metų ariantis lauką, bevardis. Lai briedis, pametęs ragus, ateina, vilkas, droviai galvą nulenkęs. Teparškrenda spindintis gandas Ir kelias iš irštvos brolis senasis, lokys. Laužime ir dalinkimės užmiršto žodžio prasme, burta, reiškiantį mirtį ir naują prisikėlimą. Duonos dvasia, ugnies dvasia. vandens ir žemės dvasia. Virpa oras virš pavasarėjančių klonių, ir tai yra mūsų suokalbio atverimas: visa kyla tarytum želmuo iš grūdo, plūsta, kartojasi, metai po metų dainuodamas protėvis lauką apseja. Tad pamėginkim dar kartą. Dar kartą ir dar kartą.

DVIKALBYSTĖ

Žolė šneka vėjo kalba, vėjas žolės kalbos nemoka. Žolės kalba yra po žeme, tyli, susikaupusi, amžina.

Ugnis šneka vėjo kalba. Prabilus ugnies kalba žolė vėjo kalbą užmiršta.

Žolės kalba yra po žeme — tyli, susikaupusi, amžina.

SENASIS IR NAUJASIS TESTAMENTAI

akimirka — ir krūmas suliepenos ir perbalaš piemuo ant žemės kris ir visos tautos žemę sužinos kai vandenys kariuomene praris

ir ta ugnis dar šimtmečius valdys bet netgi dulks jai nepavydės kai du kartus kieme pragys gaidys ir tris kartus uola atsižadės

JAZMINAI

kvėpia bundantys jazminai iš eilėraščių tikriausiai prieš dešimtmetį rašytų sklidinų tvarios gamtos

po kalvas ten avys laigo ēda žolę žemuogynus vienos tartum akmenėliai kitos debesys manding

iš kvapnių miškų šaltinių plačiaragis briedis geria raudpelekės žuvis nardo ežerų žalioj gelmėj

ir jauna skaisti mergaitė laiko baiktų avinėlių jo hailiukas žeri saulėj patyliukais nueinu

ir užstoja visą vaizdą krūmas dūžiančių jazminų tyliai sningantis ant kapo tų eilėraščių senų

kas yra pavadinęs jo prozą aske-tiška proza. Taip jo žodynas negausus ir ne-įmantrus. Bet ar jo stilium vadink-tumėm „ravėtų lysvių“ ar „nu-skaltbų džinsų“ stilium, jis tvir-tais ir nepaisant kuklaus žodyno puikiai atlieka savo paskirtį išsakyti išdidaus individo, kuris dūsta kasdienybėje, alinamas gy-venimo monotoniškos, žmonių

veidmainystės, dali. Bet taip pat-tiška proza. nes žmogiškąsias problemas — imantrus. Bet ar jo stilium vadink-tumėm „ravėtų lysvių“ ar „nu-skaltbų džinsų“ stilium, jis tvir-tais ir nepaisant kuklaus žodyno puikiai atlieka savo paskirtį išsakyti išdidaus individo, kuris dūsta kasdienybėje, alinamas gy-venimo monotoniškos, žmonių

KAI BAIGIAS LIEPA

kai baigias liepa bręstančios (sugonos baisius sapnus galvutėse nok ina ir į vienutę reginti rakina kur atneša jam tik vandens ir duonos

naivus gaidys vos brėkstant kelia meistrą ir godūs žodžiai renkasi į puotą bet regintysis sėdasi į luotą ir upėmis nusiiria į gaisrą

TYLUS SUDIE

tylus sudie nei vasaros lietus ir visą tą ko mudu nesuprantam aš atveriu lyg užslėptus vartus vienatvė gražią tarsi kitas krantas

kasnakt žiauriau aš išinu sudie ir visa tai kas buvo pa sakyta išliks tačiau ne žodžiai ir ne tie kuriais meldžiausi keikiau kas rytą

sudie kaskart kai dar kažką švelnaus sakyti noriu gerklė tuoj užspaudžia ranka kuri šienavo ir šienaus per amžių amžius nepriprast kaip skaudžiai

sudie sudie per laiką per kartas kalba išgrynins ką atminti reikėtų o ką šneku kaip pavargęs srutas nuplaus lietus aš pranašauju lietu

sudie sudie dar sykį sudie sudie ką vergas vergui gali pasakyti ir visa tai tik žodžiai bet ne tie kuriais man šis baltus pasaulis švyti

IN MEMORIA A. L.

Ir aš žinojau: tu ir lyt lietus. Ir tas lietus prašlypiuo iš pat ryto. Ir tai, kas vyko, buvo numatyta pas Viešpaties įakrypusius vartus.

Jis buvo čia — kaip niekada arti, Nuo jo alsavino staiga užgeso žvakės. Ir jų pernakt išėjojusios plėštakės išliko tartum žodžiai išartai.

Lyg balso ten ibras skambantis ausy — lietus už lanų, smilkalus sugėręs. Ir vienuma, ir kaip nekeista, gėris. Tada žinojai: Viešpatie, esi.

GRIŪVAN TYNS VAKARO RŪMAI

aš tavęs nebeįsisiu o karaliau diena dūžtant vartai šie bus užrakinti bus šie raktai pamesti

rūmų me nēm vaikščios vėjai amalgamoj atspindėtas išsikreips pasaulis tavo stovint man viduryje

ten kur tu turėtum žengti patiesti trūnys kilimai ir nuvytusios mergaitės himnus tau giedos bergždžiai

ir žielai kur tau skirtieji nenukris po tavo kojom ir pavirs į actą vynas duona akmeniu pavirs

ir supus nunokę vaisiai užsitrauks verdenės gaidys tau sodintų sodų medžiai tavo paukščių nepruims

sodai tie nužengs į girią girioj devynragis elnias karūna parėmęs dangų skliautą temstantį laikys

sietuvoj pliuskensis žuvis srovėje rangysis žolės o paviršiumi šešėliai plauks tarytum užburti

baltos lankos juodos avys pasiklys erdvėj beribėj su naktim ilgai kovojus su šešėliais žais šviesa

ir tuomet tavęs ieškosiu rūmų sodų labirintuos kas tau vartai užrakinti kas tau raktai pamesti

skliautai grius kur aš praeisiu užrakintų vartų linkui pro kuriuos mane pašauksi iš šių menių užskleisties

ir regėsiu lyg nuo kalno uždarytą rūmų erdvę tyliai grimztančią ir naktį vakariniuos spinduliuos

auksu spindinčios kolonos susipynę saulės gijom išsiskleis viršum griuvėsių ir drauge su jais išnyks

DULKĖS

šitaip būna paženklintos vietos palaimintos žemiškai žūčiai netvari atmintis išsiskleidus virš laiko dėsningos tamsybės šitaip randas ženklai Dievo meilės iš Dievo rūstybės atsiskleidžiantys mūsų nuvargusiai merdinčiai būčiai be giliųjų prasmių be išsukiančios vaizdo didybės

šitaip mėlynas būna dangus virš užmingant išnyrančių miestų kur purluos fontanų senų auksu žaidžia šviesa spindulinga vynuogynais vyniojas aukštyn ir žemyn tuopų sėklomis sninga lyg nematomas Viešpaties angelas sparno galu prisiliestų prie vidurdienio vartų kai regisi viskas prasingai

šitaip medžiai išaukština dangų ir dangus šulniuose atsispindi ir iš saulėj suspindusių dulkių išsiskleidžia kas buvo nunirę slaptuose praeities sapnuose po pasamones mūsų pažirę tartum žodžio aidai atspindėti kalboje kurią gaudžiančią girdi tie kurie mokos klausytis to ką dulksėmis šnekasi mirę

(Iš eilėraščių rinkinio *Dulkės* [Vilnius: Lietu-vo rašytojų sąjungos leidykla, 1993] — tai trečia poeto knyga, patvirtinanti jauno talento augimą. Eilėraščių kalba apie meilę ir mirtį, žmogaus ne-tvarumą ir gyvenimo grimasas. Skaidrios lyrikos vienkartinis grožis atspindi pasaulio vienovę, nykimo ir prisikėlimo gretybę.)

vinjetės ypatingai žavingos ten, kur vaizduojamas jūros („jaunos, nežinančios savęs“, pasak Jurgio Blekaičio) dūksmas. Bet nema-žiau jos reišfiskos, kai piešiamos reminiscencijos apie Aukštiau-sios Tarybos rūmų gynybą: „Jis ėjo palei tvorą, apkabinėta vainikais ir gėlėmis, stebėdama-sis, kad kareiviai dar nebuvo visų nuplėdę ir nutėkę į purvą. Kai

kur tarp vielos tarpelių kyšojo kažkieno atneštas raudonas ar baltas gvazdikas. Vis ateidavo kiti žmonės ir atnešdavo daugiau gėlių. Išilgai tvoros pirmyn ir atgal vaikštinėjo senyvas vyras, gal koks buvęs gulago kalnys, lyg norėdamas pasakyti karei-viams: „Na, šaukit! Šaukit! Ko dar laukiat?! Bet veliavos aš nenuleisiu!“

Kas dar pasakytina apie šią knygėlę? Kad ji kukli, brandi ir trumpa. Kad panašaus pobūdžio knygų, pavadintų kartais „Memoir“, kitose rašytojose dabar daug ir jos mėgiamos: kad Lankausko „dienoraštis“ daug kur jas pranoksta; kad patartina *Piligrimą* skaityt palengva, įsiskai-tant ar persiskaitant antrą kartą, nes juk knygelė neilga.

„Antras kaimas” šoka

Tautinių šokių šventės parąšėje, jau trečiadienio vakarą, liepos ketvirtosios išvakarėse, Jaunimo centro didžiojoje salėje įvyko vienos klasės sukaktuvinis susitikimas. Toji klasė: dviasia jauni žmonės, kurie metai iš metų renkasi pažūrėti, ką naujo Antro kaimo pokštautojai yra sugalvoję. Salėje buvo matyti veidų nuo Atlanto ir nuo Ramiojo vandenyno, o taip pat girdėjosi Panevežio, Vilniaus ir Kauno kalbos saviti garsai. Nuostabus taikos metas, o dar nuostabesnė Lietuvos nepriklausomybė, kuri daro bendravimą paprastu, kur jis anksčiau buvo toks painiai sudėtingas.

Pats vaidinimas prasidėjo žiūrovams besirenkant į salę: scenos bare rinkosi ir publika – scenos bare besišnekučiuojančiųjų neatstų vaidinimas buvo tiltu į Antano Škėmos „Kalėdų vaizdelio“ stilizuotą vaidinimo realybę. Scenos veikalas prasideda be didelio prasmės krovinių, bet dramaturgas imasi prasmę krauti, aktoriai solidarai didėjančia našta neša, kol vaidinimas svorio neatlaiko ir elegantiškai sulūžta scenos uždangai krintant.

Vaidinimas vyksta mažoje Brooklyn'o tavernoje, skersai gatvės nuo psichiatrinės ligoninės, o gal net ir pačioje ligoninėje. Darbo diena prieš pat 1961-ųjų metų Kalėdas. Smuklė puošia ar tiesiog dominuoja šviečiantis plastikinis Kalėdų senelis ir kaukėmis išdekoruota kalėdinė eglutė. Poetas Skaidra (Eugenijus Butėnas) ateina susitikti savo žmonos Danguolės (Vida Gilvydienė), kuri nutarusi skirtis kaip tik tuo metu, kai poetas buvo protinėje ligoninėje. Tavernon ateina atsisveikinti ir kiti: lyties darbuotoja Magdalena (Alida Vitaitė), žmogysta – bomelis (Karolis Žukauskas). Vaidinimo eiga vyksta veikėjų monologais, į kuriuos isterpia tavernos savininkas Stevens (Aidas Palubinskas), kaip vieno žmogaus graikiškas choras. Į šią taverną įeina Kristus arba labai jį panašus (Jonas Variakojis). Ir iš eilės nelaimingieji ir gyvenimo nuskrūstieji užsideda kaukes ir pasako baltuteliai apsiręgusiam Panašiam (gal sanitarui?) savo giliausius egzistencinius troškimus. Čia veiksmas vyksta labai lėtai, tiesiog stilizuotu šoku. Panašus nužudomas ir krinta kryžiumi. Į sceną įbėga susirūpinęs Vadovas (Tauras Būblis) ir aiškina, kad vaidinimas – terapija aktoriams, ir publika atspira už neplanuotą vaidinimo posūkį. Koja stukteli Panašų, liepdamas keltis, bet pastarasis yra miręs.

Prაėjo trys su viršum dešimtmečių nuo to laiko, kada vaidinimas buvo parašytas. Laikas nebuvo vaidinimui gailėstingas. Gali būti, kad tuo laiku kito ir

Scena iš Antano Škėmos „Kalėdų vaizdelio“, pastatyto Antro kaimo kolektyvo šiu metų liepos 3 dieną Jaunimo centre, Čikagoje: (iš kairės) Jonas Variakojis, Alida Vitaitė, Aidas Palubinskas.

režisūrinės konvencijos. Šių dienų žiūrovui vaidinimas nepaprastai lėtas. Antra vertus, vaidinimo subtilumą galima būtų lyginti trenkimui su basliu (tik labai lėtai). Čia atsakomybė krinta nebe režisieriui, bet pačiam autoriui. Aišku, Škėma sau statė gal nepasiekiamą tikslą: naudoti kabaretinio vaidinimo žanrą bandant spręsti žmogaus išgelbėjimo (ar išsigelbėjimo) galimybes. Kabareto kontekste tai, aišku, yra pikantiškas projektas, kurio, deja, dar niekam nepavyko įgyvendinti. Štai ir Kurt Weill'ui ir Bertolt Brecht'ui pūkiai sekasi pateikti šmaikštų sarkazmą ir kandžią ironiją, tačiau nei ironija, nei sarkazmas neparduoda klasių kovos doktrinos, kuri lieka keistu šviniu scenos veikalų priedu. Taip ir Škėmai, ir visiems egzistencialistams: geros istorijos pasilieka geromis istorijomis, o egzistencinės doktrinos – priedas, moralas prie pasakėties. Kyla nerami mintis: egzistencialistų palikimas dramoje bus ko gero Beckett ir Sartre nihilizmas.

Ateitininkų studijų dienos Dainavoje

Tradicinės Ateitininkų studijų dienos Darbo šventės savaitgalį šiais metais vyks nuo rugpjūčio 30 iki rugsėjo 2 dienos Dainavos stovyklavietėje, Manchester, Michigan.

Registracija prasidės nuo 5:30 v.v. penktadienį, rugpjūčio 30 dieną. Po vakarienos vyks pirmojo vakaro programa ir vaišės Baltojo avino svetainėje.

Studijų dienų programoje nu-

matytos šios paskaitos:

Vaclovas Kleiza – „Kazys Bizauskas ir jo laikai P' rano Zundės parašytoje jo biografijoje: kiek mes esame skirtingi?“;

Albertas Šimėnas – „Lietuvos politinė padėtis ir ateities perspektyvos“;

Vėjas Liulevičius – „Vokiečių karinė utopija Lietuvoje per Pirmąjį pasaulinį karą“;

Daiva Markelytė kalbės apie šio šimtmečio pradžios lietuvių rašytojus Amerikoje;

Vainis Aleksas skaitys paskaitą apie modernios poezijos interpre-

pavojingas raudonas rožes. „Medžiotojas“ (1973) rodo medžiotojų draugijos pirmininko (Eugenijus Butėnas) konfrontaciją su spaudos korespondentu (Jonas Variakojis), kuri atsimitina pasakymu: „Tu korespondente neraliuotas!“ Laukiniai žvėrys rišasi su namiais „Pasaka apie Julytę ir jos katytę“ (1978) škie. Čia Julytė (Alida Vitaitė) telefonu tikrina, ar draugas (Karolis Žukauskas) prižiūri katytę ir senelius, o ta patia proga moko draugą kaip taktiškai pranešti blogą žinią.

„Cafe Risque“ (1996) – pats naujusias. Jaunas istorijos daktaras (Karolis Žukauskas) pasikvietęs savo senelius į madingą kavinę švesti studijų užbaigimą (jis istorikas, o jo disertacija: „Aborigenų gamtos interpretacija aštuonioliktajame šimtmetyje“). Tėvukas (Romas Stakauskas) ir močiutė (Vida Gilvydienė) visu balsu lietuviškai šaukia žodžius, kurie angliškai kavinės kontekste skamba pikantiškai. Kelnerio rolė (Juozas „Sid“ Ulevičius) yra cameo pasirodymas Antro kaimo šviesos ir garso specialistui. Seka greito vyksmo škieai „Kelnės“ (1992), „Pas daktarą I“ (1973), „Kultūringumas“ (1963) (rusiški keiksmai), „Pas daktarą II“ (1984), „Lietuviškas automobilis“ (1985), kuris primena tuos laikus, kada mašinos pradėjo kalbėti. „Gyvas pasikalbėjimas“ (1985) yra Antro kaimo meno viršūnė: Lietuvių Lėtakalbių Klubo pirmininkas (Eugenijus Butėnas) duoda pasi-

skaitą kalbėjimą neramiam radijo valandėlei vedėjui (Aidas Palubinskas). Seka „Cigaro nuorūka“ (1974), „Kryžiažodis“ (1972) (apie vaikų ir tėvų kalbėjimą lietuviškai). „Svetičias žvaigždė: paskaitininkas iš Lietuvos“ (1996) yra rusiškų riebių keiksmų potpourri. „Kompiuterinis suporavimas“ (1974) ir „Iš tarybinės praeities: Pensija“ (1981) abu nukelia į senus laikus, o vakaras baigiamas smagių škiecu „Laimingi broliai“ (1974).

Antroji vakaro dalis suvaidinta su Antram kaimui tiesiog tipiška maniška energija ir tiksliais jėjimais ir išėjimais. Šviesos ir muzikos palyda – be priekaišto. Spektaklio stilizuotas greitas šokis tikrai buvo gražus ir nuotai-kingas įnašas Tautinių šokių šventės savaitei Čikagoje.

(a.k.t.)

tavimą;

Sesuo Ona Mikailaitė savo paskaitoje apie a.a. kun. Valdemarą Cukurą apibūdins jo asmenį: žmogų ir kunigą;

Taip pat įvyks simpoziumas tema: „Sugrįžimas prie klasiko po 35 metų: Juozo Girniaus Tauta ir tautinė išikimybė“, kuriam vadovaus Haris Subačius.

Šeštadienį, rugpjūčio 31 dieną, bus literatūros vakaras, kuriame savo kūrybą skaitys poetas Julius Keleras.

Ateitininkų studijų dienoms dalyvių registracija priima Lidi-ja Ringienė, 50 Carriage Trail, Palos Heights, IL 60463. Telefonas: 708-361-2557.

Santaros Šviesos suvažiavimas

Santaros Šviesos 43-iasis metinis suvažiavimas vyks šių metų rugsėjo 5-8 dienomis Pasaulio lietuvių centre, Lemont, IL.

Suvažiavimo programoje yra numatytos šios paskaitos: Jūra Avizienytė – „Kūdikis, motina ir tautinis *jouissance* Bradūno ankstyvojoje poezijoje“.

Halina Filipowicz (University of Wisconsin, Madison) – „Emilija Platerytė“;

Rasa Kalinauskaitė – „Dvi pažinimo galimybės Nykos-Niliūno poezijoje“;

Violeta Kelertienė – „Mirtis Kosto Ostrausko kūryboje“;

Vaclovas Straukas

Iš serijos „Kopos“

Vaclovo Strauko „Kopos“

ALGIMANTAS KEZYS

Vaclovo Strauko „Kopų“ fotografijų serijos ryškiausias bruožas – saulėtos žemės, lyg skaidrios sažinės, neišpasakytas grožis. Neringos kopose man teko lankytis tik du kartus ir labai trumpai. Pasakiška erdvė. Smiltynai, lyg gyvūnai, kvėpuoja, miega, tarsi kalbasi tarp savęs, su apsilankiusiais, užburia savo giliai paslėptu svoriu, pakylančiu aukštyn lengvais, vejo išraižytas sparnais. Šis Neringos kopų sužadintas jausmas neišreiškiamas žodžiais, bet jis lydi tave visur, kaip vaikystėje girdėtas pasakojimas apie tolimą, žavią ir paslaptingą šalį, kurią pagaliau išvydęs, nežinai, ar tai sapnas, ar tikrovė.

O kaip visa tai išgyvena fotomenininkas, atėjęs čia šio vaizdo grožybę „įamžinti“ foto juostoje? Fotografams nepaslaptis, kad žmogaus akis pastebi gamtos grožį vieniop, o foto kameros objektyvas kitaip. Ne vienas fotografuojantis yra daugybę kartų nusivylęs: buvo toks gražus saulėlydis, tokie gražūs debe-

seliai, o koks blankus išėjo jų vaizdas fotografijoje! Tenka prisiminti mokyklos suole girdėtą lotynišką posakį: „quidquid recipitur, recipitur secundum modum recipientis“ (laisvai vertiant: suvokimas priklauso nuo suvokiančiojo sugebėjimų, ar panašiai). Pavyzdžiui, lietingą dieną smiltynai gali atrodyti banaliai, bet jie gali ir slėpti savo tikrąjį veidą nuo banalaus stebėtojo. Ne kiekvienas, ką nors nebyliai suvokęs ar pajutęs, pajėgia apie tai taikliai prabilti, matytą stebuklą adekvačiai atpasakoti. Jei kam būtų tekę fotografuoti Neringos kopas ir palyginti savo rezultata su Vaclovo Strauko kopų vaizdais, pasiskųtu, koks didelis skirtumas yra tarp eilinių fotografuojamų įspūdių ir šio fotomenininko darbų. Galėtum dienų dienas vaikščioti po kopas, stebėti niuansuotus šėšelių ir šviesų pasikeitimus, žavėtis kylančia ir besileidžiančia saule, bet savo foto juostoje vargu ar rastum tos nepaprastos formų gyvybes, kuri trykšte trykšte šio tylaus ir į susikauptą linkusio meistro

darbuose. Žavu ir tiek! Kitokio paaikškinimo nereikia. Šis fotografuojantis žmogus kažką pamatė, tuoj pat suvokė, jog tai „gerai“, nuspaudė mygtuką, ir viaskas išėjo dar geriau negu reikia. Vaclovas Straukas yra įvaldęs fotografavimo techniką taip, kad ji tapo jam kaip ištikima tarnaitė, taikliai perduodanti ant lakšto fotografinio popieriaus jo minčių ir jausmų sukeltą viziją. Šis menininkas yra pasižymėjęs ne tik subtiliai perteikiant gamtos grožį, bet ir taikliai fiksuojant jauno žmogaus nuolat besikeičiančios nuotaikos akimirkas serijoje „Paskutinis skambutis“. O šioje parodoje mes žavimės jo akyliu matymu, fotografuojant gamtos elementų formas, eiliniam praeiviui dažnai vos pastebimas ir nedaug ką reikiantis, o atrandamas ir atsiakieidžiantis tik jautresnės mąstysenos ir žvalesnės jausenos žmogui.

Vaclovo Strauko, fotomenininko iš Klaipėdos, darbų paroda Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje veikia iki šių metų rugpjūčio 31 dienos.

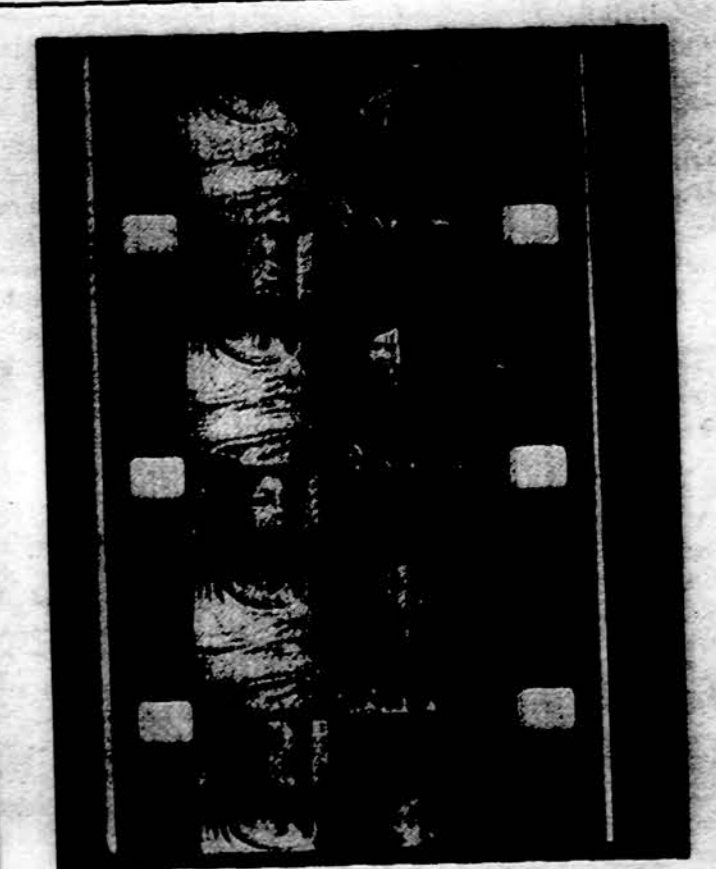
Ilona Gražytė-Maziliauskienė – „Žmogus už durų“; Liūtas Mockūnas – „Apie patriotiškų knygų kupiūras“; Rimvydas Šilbajoris – „Lietuva Josifo Brodskio eilėraščiuose“;

Julius Šmulkštys – „Partijos ir ateinantieji Seimo rinkimai“; Aleksandras Štomas – „Kas yra taika ir ar yra imanoma ją pasiekti“;

Deliša Valiukėnaitė – „Fantazija ir filosofija Jurgos Ivanauskaitės prozoje“.

Taip pat vyks šie pokalbiai: „Lietuva ir išėivija: akademiųjų santykių patirtis“ (moderuoja Liūtas Mockūnas) ir „Išėivija ir Lietuva: tarpusavio įvaizdžiai“ (Zėnonas Rekašius, Giedra Subačienė).

Platesnė informacija apie suvažiavimo programą bus paskelbta vėliau. Dėl jos taip pat galima teirautis telefonu (708) 852-3887.

„A myself in a Salvador Dali 'Trappening'“ 1964

JONAS MEKAS Frozen Film Frames

9 July-16 August 1996

VASAROS PERTRAUKA

Kaip ir kiekvieną vasarą, Draugo kultūrinis priedas rugpjūčio mėnesį ir pirmąjį rugsėjo savaitę nešėis. Pirmas postpostoginis numeris bus rugsėjo 14 dieną.

Jono Meko, mūsų poeto ir garsaus avangardinio Amerikos filmininko, filmų kadrų paroda buvo atidaryta šių metų liepos 9 dieną Lawrence Miller galerijoje, 138 Spring Street, New York. Paroda vyks iki rugpjūčio 16 dienos. Galerijoje vasaros laiko valandos: nuo 10 v.r. iki 6 v.v. antradieniais-penktadieniais.

Antano Škėmos „Kalėdų vaizdelis“ liepos 3 dieną Jaunimo centre, Čikagoje: Antro kaimo aktoriai – (iš kairės) Vida Gilvydienė, Eugenijus Butėnas, Jonas Variakojis.